Проців Олег

Історія мисливського аусвайса

Для регулювання державою допуску мисливців до полювання застосовуються наступні правові механізми: лімітування чисельності добування дичини, видача дозволів на мисливську зброю, відстрільних карток, ліцензій на право добування дичини. Одним із основних регулюючих правових механізмів права на полювання є видача посвідчень мисливця.

Держава, запроваджуючи ідентифікацію мисливства (посвідчення мисливця), прагне досягнути декілька цілей у його організації, а саме: економічну – отримання коштів за право проведення полювання, екологічну – унормування кількості мисливців, гуманістичну – становлення відповідних вимог до мисливця щодо моральності, мисливських навичок та знань.

Історичний досвід Галичини свідчить про те, що ідентифікація мисливців зачіпала інтереси різних професійних та соціальних верств населення. Багаті мисливці, зокрема, намагались використати її для лобіювання таких умов організації полювання, за яких допуск до нього обмежував би всіх бажаючих, а отже і знижував орендну плату за мисливські угіддя.

У Франції 1844 року вперше з країн Європи законодавство визначає, що право проведення полювання надається власникам мисливських білетів, яких на протязі року було видано 34000 штук. В країнах Австро-Угорської імперії видача мисливських білетів була запроваджена пізніше, а саме: у Верхній Австрії законодавчо встановлено право полювання виключно після отримання посвідчення мисливця у 1854 році, Крайні – 1852 році, Чехії – 1866 році, Боснії та Герцеговині – 1883 році. У Галичині мисливські білети були запроваджені найпізніше – Мисливським законом 1897 року. Мисливські білети видавались на три роки, рік та місяць а їх вартість відповідно становила 15 золотих, 5 золотих, 1,5 золотого. Кошти за оплату надходили у бюджет держави. Претендент на отримання мисливського білету повинен був не лише сплатити кошти, але й також відповідати моральним

якостям, стану здоров’я, матеріальному статусу. Тож мисливський білет не видавали неповнолітнім, особам, які не мали постійного заробітку або користувались соціальною допомогою, психічнохворим, алкоголікам, особам, які не мали дозволу на право носіння зброї, або менше як п’ять років тому відбули покарання за злочин проти особи або майнові злочин; які на протязі двох років були покарані за повторне порушення вимог щодо охорони звірини.

Порівнюючи з Галичиною, суворіші норми щодо права отримання посвідчення мисливця були у мисливському законі Німеччини 1907 року, в якрму визначались особи, яким можна було відмовити у видачі посвідчення мисливця:

- особи, які не заслуговують довіри щодо обережного поводження із вогнепальною зброєю;
- особи, які втратили повагу у суспільстві або знаходяться під поліційним наглядом;
- особи, які за останні десять років піддавались покаранню у вигляді арешту щонайменше на три місяці;
- особи, які на протязі останніх п’яти років порушили лісове та мисливське законодавства у будь-якій його частині, а також особи, які були покарані за самовільну стрільбу.

У період між 1900-1905 р.р. у перерахунку на одну тисячу всіх мешканців Галичини було видано 1,9 білетів, тоді як в середньому в Австрійській монархії на 1 тис. осіб припадало 3,5 мисливця. Бюджет Галичини за видачу посвідчень мисливця поповнився у 1910 році на 24,6 тис. крон, у 1911році - на 43,6 тис. крон, у 1912 році - на 36,7 тис. крон (1 золотий = 2 крони).

Слід відзначити, що отримання мисливського білету було необхідним не лише для проведення полювання, але й також орендарям права полювання (сучасним користувачам мисливських угідь). У випадку неможливості

отримання мисливського білету особа втрачала також право бути орендарем мисливських угідь.

Стаття 22 мисливського закону 1907року відзначала, що у випадку порушення орендарем вимог щодо права полювання (браконьєрство, зловживання спиртними напоями тощо), він втрачає право на посвідчення мисливця і разом з ним право на оренду мисливських угідь. Для точної ідентифікації особи використовувались і досягнення науково-технічного прогресу. Так, до Мисливського закону Галичини 1910 року була внесена поправка про вклеювання у білет фотографії власника.

Із розпадом Австро-Угорської імперії Друга Річ Посполита приймає мисливський закон від 3 грудня 1927 року, відповідно до якого проведення полювання без посвідчення мисливця не дозволяється. Особливістю цього мисливського закону було те, що посвідчення мисливця можна було отримати лише у випадку, коли власник або орендар права полювання видав претенденту для отримання посвідчення довідку, що він не заперечує проти видачі даній особі посвідчення мисливця. Тобто, дана вимога прив'язувала мисливця до конкретних мисливських угідь і регулювала їх чисельність, так як дозволялось видавати одне посвідчення мисливця на 50 га мисливських угідь.

Слід зазначити, що аналогічні вимоги поширювались і щодо права на вилов риби. Ст. 42 Рибацького закону Республіки Польща (1932 р.) обумовлювала дозвіл на вилов риби громадянами лише після оформлення відповідного рибацького білету в органах повітової влади. Кошти, отримані за оформлення мисливських та рибальських білетів, йшли в дохід Міністерства сільського господарства.

Вперше вводилась вимога для іноземців, які також були зобов'язані отримати посвідчення мисливця при участі у полюванні. Однак, за іноземного громадянина повинен поручитись громадянин Польщі, який своїм власним майном повинен відповідати за можливі накладені штрафи при порушенні іноземцем правил полювання. Для членів дипломатичних

делегацій видача посвідчень мисливця не передбачалась, їх замінювало посвідчення, видане Міністерством закордонних справ. Для поповнення бюджету країни мисливські білети у Німеччині відповідно до мисливського закону від 1 квітня 1935 року для іноземців коштували у 5-10 разів дорожче, ніж для своїх громадян.

Відповідно до вимог Мисливського закону Царства Польського від 17 липня 1871р. почали видаватись мисливські білети. У їх видачі відмовлялось особам молодшим 16 років, та тим, які відбули ув’язнення за злочини терміном на три роки, не зважаючи на вид злочину.

У повній мірі інституція посвідчень мисливця використовувалась тоталітарним фашистським режимом Німеччини для надання певних переваг за національним та партійним принципом. Так, під час захоплення Чехії і встановлення там тоталітарного фашистського режиму посвідчення мисливця видавались лише громадянам німецької національності і тим, що визнавали свою належність до німецького народу та отримали від влади документ (Volkszugehörigkeit). Іншою підставою для отримання посвідчення була належність претендента до націонал-соціалістичної партій у Судетах. Дане посвідчення давало можливість права полювання на всій території Німеччини. У видачі посвідчення відмовлялось тим особам, яких гестапо визначало політично неблагонадійними.

Із встановлення радянської влади у Галичині мисливське законодавство запроваджується на нових принципах. Основною відмінністю було те, що органи державної влади делегували повноваження видачі посвідчення мисливця товариствам мисливців з диференціацією їх соціального стану (місце проживання, професії, належність до окремого товариства). Так, українське товариство мисливців та рибалок видавало посвідчення мисливця для жителів міст і сіл, окружні ради військово-мисливських товариств військових округів – для мисливців-любителів військовослужбовців та Українська республіканська рада спортивного товариства «Динамо» – для

членів мисливських спортивних секцій «Динамо», до яких як правило належали службовці правоохоронних органів.

Відповідно до статті 8 Правил полювання на території Української РСР вперше визначалась норма: для отримання посвідчення мисливця необхідно здати відповідний екзамен (мисливський мінімум). Мисливське посвідчення, видане будь-якою із трьох організацій, давало право на полювання по всій території Радянського Союзу при умові дотримання місцевого мисливського законодавства. Вартість посвідчення мисливця становила 10 карбованців, а його особливістю було те, що дозволялось полювання особам, починаючи з чотирнадцятилітнього віку без використання зброї, а з шістнадцятилітнього – з використанням зброї.

З утвердженням незалежності України та зміною законодавства повноваження видавати посвідчення мисливця – аналог мисливського білету переходять від громадських організацій до держави. Відповідно до пункту 14 Постанови Кабінету Міністрів України від 20 липня 1996 року № 780 «Про затвердження Положення про мисливське господарство та порядок здійснення полювання» вимога щодо обов'язковості отримання посвідчення мисливця державного зразку встановлювалась з 1 лютого 1997 року. Термін дії посвідчення мисливця – необмежений. Крім посвідчення мисливця вперше запроваджувався спеціальний додаток до посвідчення мисливця – контрольна картка обліку добутої дичини та порушень правил полювання. До претендентів на отримання посвідчення виставляються вимоги щодо отримання позитивного результату тестування, яке містить питання з біології мисливських тварин, поводження із зброєю, техніки безпеки тощо. Але на відміну від Галицьких мисливських законів вимоги щодо моральних цінностей, відсутності судимості, соціального стану до претендентів на отримання посвідчення мисливця не висувалось.

Вимога щодо посвідчення мисливця збереглась і в сучасному законодавстві. Зокрема, у 2000 році приймається Закон України «Про мисливське господарство та полювання», де у статті 14 визначено серед

інших документів, які дають право на полювання, є й посвідчення мисливця. На даний час в Україні зареєстровано близько 560 тис. мисливців, які отримали посвідчення мисливця. Постійну участь у полюванні беруть 280-290 тис., що становить 5 осіб на 1000 жителів.

Все ж на даний час встановлення інституції посвідчення мисливця та контрольної картки обліку добутої дичини та порушень правил полювання потребує корекції. Зокрема, слід використати механізм, який би врегулював чисельність мисливців відповідно до площі мисливських угідь. Також можна скористатись напрацюваннями державного регулювання нашими попередниками, яке зосереджувало свою увагу на моральних, ділових якостях претендента на отримання посвідчення мисливця.

Також необхідно врегулювати механізм обліку порушників правил полювання. У випадку, коли порушник внесений у базу даних обліку мисливців, його можна зареєструвати як порушника, якщо його у базі не має, той зареєструвати його неможливо. Не відповідає вимогам реєстрації добутої дичини і контрольна картка обліку добутої дичини в частині реєстрації добутої мисливцями дичини. Хоча мисливці повинні у двомісячний термін після сезону полювання провести обмін контрольних карток, але через відсутність механізму відповідальності дана вимога на 90% ними ігнорується. Через цю обставину практично неможливо за допомогою контрольних карток провести облік добутої мисливцями дичини.

Набагато вищі вимоги до отримання посвідчення мисливця існують на даний час у країнах ЄС. Наприклад, досвід Німеччини свідчить про те, що отримання посвідчення мисливця є доволі клопітким і трудомістким процесом. За своєю складністю і тривалістю він співмірний з процесом отримання водійських прав в Україні. Тривалість навчання в середньому становить від шести до дев'яти місяців, вартість якого становить біля 1000 євро. Завершується підготовка мисливця складанням комплексного іспиту з теорії і практики полювання. У Польщі окремо надається право звичайного полювання із зброєю, соколиного та селекційного. Для отримання повноважень за кожним з цих видів потрібно пройти екзаменаційне

тестування. Про важливість цього заходу свідчить програма екзамену, за результатами якого надаються повноваження на полювання. Зокрема, за право отримання повноважень на полювання зі зброєю, крім таких розділів, які входять у перелік екзаменаційних питань для отримання посвідчення мисливця, до програми іспиту входять питання мисливського законодавства, правил полювання, принципів охорони природи, біології тварин, поводження зі зброєю, мисливської кінології, мисливської етики, мисливської мови, структури польського мисливського союзу, принципи поводження з добутою дичиною та препарування трофеїв тощо. Не звільняються від здачі екзамену і іноземці, які прибули у Польщу з метою полювання. Більше того, мисливцем у Польщі може стати особа, яка окрім письмових та усних відповідей здала нормативи зі стрільби, а саме: з відстані 100 метрів нарізною зброєю з 5 пострілів має 3 влучення у мішень діаметром 30 см.

Однією із проблем низького рівня підготовки мисливців в Україні є відсутність правового регулювання у питанні створення підготовчих курсів для претендентів на отримання посвідчення мисливця. Слід відмітити, що органи державної виконавчої влади намагаються вирішити проблему навчання мисливців. Зокрема, Розпорядженням Івано-Франківської обласної державної адміністрації від 15.07.2011р. № 425 «Про розвиток мисливства як складової туристичної галузі області» давалась вказівка обласній організації УТМР – створити навчальний центр з підготовки громадян для отримання посвідчення мисливця та дозволу на зброю. Але через відсутність законодавчого забезпечення реалізувати дане доручення не вдалось. Якщо порівняти організацію підготовки громадян з отримання посвідчення мисливця у Білорусії, то там діють відповідні курси. Вартість навчання у них складає 88900 білоруських рублів, що відповідає 29 дол. США. За перший раз екзамен складають лише 40% мисливців, а є випадки, коли мисливець не може здати екзамен на протязі 4 років.

Підсумовуючи викладене, слід відзначити, що організація, функціонування та розвиток мисливського господарства вимагає поєднання

правових, організаційних, інституційних, моральних, психологічних та інших чинників. Їх взаємодія складає комплексний цивілізаційний підхід до мисливства як галузі економіки країни, а також формує гуманістичне ставлення суспільства до продукту мисливського господарства – мисливських тварин. До цих чинників відноситься ідентифікація мисливців. Її реалізація здійснюється через інститут «посвідчення мисливця», а метою є облік учасників організації, функціонування і розвиток мисливських господарств, контроль за відстрілом, переробкою та реалізацією добутих мисливських тварин, наповнення державного і місцевого бюджетів, розвиток громадських мисливських організацій.

Проців О.Р. Історія мисливського аусвайса / Олег Проців // Лісовий і мисливський журнал – 2013 № 4 – С. 30-32.